

BOEKPRESENTATIE DRAGAN KLAIC's *Resetting the Stage*

Stelling:

Gesubsidieerd repertoiretheater moet om van te betekenis te blijven in de samenleving voor elk wat wils brengen, zoals ook de publieke omroep dat behoort te doen in ruil voor gemeenschapsgeld. Een gevarieerde groep in de samenleving moet zich aangesproken kunnen voelen.

Reactie Remco van Rijn, gezelschapsdramaturg Het Nationale Toneel:

Hoe kun je eenduidig reageren op een stelling die nog vóór de eerste komma een aantal fundamentele vragen oproept? Laat ik er vijf langslopen.

1. Waarom zou dit alleen gelden voor gesubsidieerd repertoiretheater? En niet voor gesubsidieerd theater in de breedte?
2. Van wie zou dit moeten? Van het publiek, van de samenleving, van de politiek of van de individuele theatermaker zelf?
3. Van betekenis te blijven in de samenleving.
 - a. Ten eerste: hoe definieer je 'betekenis'? Dat antwoord heeft verschillende dimensies: politiek, sociologisch, artistiek...
 - b. Ten tweede: hoe definieer je 'samenleving'? Afhankelijk van de context zijn dit twee personen, een gezin, een woongemeenschap, een stad, een staat of de gemeenschap van alle mensen.
 - c. Ten derde: er staat 'van betekenis blijven'. Kennelijk mogen we ervan uitgaan dat theater nu een maatschappelijke betekenis heeft. Hoe weten we dat zo zeker?
4. Voor elk wat wils brengen.
 - a. Laat ik positief beginnen: de rijkdom van het Nederlandse theater, met al zijn vormen en theatertalen, maakt dat er al voor elk wat wils te vinden is. In theorie althans. In de praktijk valt dat niet altijd mee.
 - b. Anderzijds: waarom zou het theater 'voor elk wat wils' moeten brengen? In een beschaafd land betaal je uit solidariteit via belastingen en premies mee aan zaken die niet per se bijdragen aan jouw eigen belang, maar wel aan dat van je landgenoten – ook als dat minderheidsgroepen zijn.
 - c. Ten derde een quote van Steve Jobs: "People don't know what they want until you show it to them." Dit kun je opvatten als arrogantie, maar ook als opdracht: creëer een vraag die nog niet bestond.
5. Mijn belangrijkste punt is dat in de stelling een frame besloten ligt: voor wat, hoort wat – alles van waarde is meetbaar. Maar hoe meet je 'betekenis'? Kan dat volgens het mechanistische één-oorzaak-heeft-één-gevolg-schema? Of moeten we daarvoor kijken naar de theorie van dynamische systemen, de chaostheorie, die stelt dat de vleugelslag van een vlinder in Brazilië een onvoorspelbare keten in gang kan zetten, uitmondend in een tornado in

Texas? Ik denk dat laatste.

In de laatste kwart van de vorige eeuw is het Nederlandse toneelbestel flink opgeschud. Dat heeft artistiek onmiskenbaar veel opgeleverd. Maar wie zijn huis verbouwt, is meestal niet de beste gastheer. Een deel van het publiek is afgehaakt of soms zelfs bewust de zaal uitgejaagd. Bouwen ging niet zonder breken. Daarbij heeft de 'maatschappelijke betekenis' van theater ongetwijfeld schade opgelopen. Want hoe je die ook formuleert, het publiek is daarin van essentieel belang.

Die tijden liggen inmiddels achter ons. Gezelschappen en theatermakers zoeken hun publiek steeds actiever op. Niet alleen als zaalvulling, maar ook om theater méér te laten zijn dan een avondje uit. Kijk naar de wirwar aan inleidingen, talkshows, openbare repetities en andere randprogrammering. Kijk naar de allianties die worden gesmeed met verwante makers, onderwijsinstellingen, maatschappelijke partners en ondernemers. Kijk naar de thematiek van de voorstellingen zelf. Het zijn allemaal actieve uitnodigingen van theatermakers aan hun publiek om samen na te denken hoe we de tekenen van onze tijd kunnen duiden, om alternatieve werelden te onderzoeken of om te berusten in de menselijke conditie – al is het maar voor de duur van een avond.

Ongetwijfeld is het soms wat te veel van het goede en ongericht, maar die open blik voor het publiek lijkt zijn vruchten af te werpen. In elk geval weten steeds meer mensen de weg naar het gesubsidieerde toneel te vinden. Waar de vrije producties de bezoekersaantallen met bijna 11 procent zagen dalen, bleven de Fondsgezelschappen in het licht van de recessie redelijk stabiel en zaten de BIS-gezelschappen zelfs vier procent in de lift. We doen dus iets goed. Meer dan 80 procent van de Nederlanders vindt cultuur van groot persoonlijk belang. Het potentieel is dus enorm, ons aanbod ongekend rijk. De grote uitdaging is nu: de juiste match te maken. Daarin is nog een wereld te winnen.

Over Remco van Rijn:

Remco van Rijn studeerde Nederlands aan de UvA met als bijvakken Theaterwetenschap en Kunstgeschiedenis. In 2002 startte Remco met De Brigade, een bureau voor concept, tekst en ontwerp. Sinds 2011 is hij gezelschapsdramaturg bij het Nationale Toneel. Daarnaast werkt hij als freelancer op het terrein tussen dramaturgie en marketing/pr voor o.a. Toneelgroep Amsterdam, De Utrechtse Spelen, Conny Janssen Danst, Schweigman&, Toneelschuur Producties, Theatergroep DOX en de erven Annie M.G. Schmidt. Ook is hij adviseur voor het Fonds Podiumkunsten.